УЗРОЧНЕ РЕЧЕНИЦЕ

Подвучена је једна зависна реченица.

Нисмо отишли на скијање јер није било снега.

Шта означава подвучена реченица? _____

Зависне реченице које означавају узрок вршења радње називају се **узрочне реченице**.

Ево неколико примера узрочних реченица.

Победили смо јер смо одлично играли.

Утакмица је отказана зато што је пала киша.

Пошто се време покварило, отказали смо утакмицу.

Радујем се што сте победили.

Будући да не говорим мађарски, нисам их ништа разумела.

Које везнике запажаш на почетку подвучених реченица? _____

Обележје ових реченица најчешће су везници **јер**, **пошто**, **што**, веснички изрази **зато што**, **будући да**...

Одговори на питања испод датих реченица.

Нисмо отишли на излет због невремена.

Нисмо отишли на излет зато што је време било лоше.

а) Коју функцију у првој реченици има синтагма *због невремена*?

_____

б) Да ли узрочна реченица *зато што је време било лоше* у другом примеру има исту функцију? _____

Узрочне реченице имају функцију **прилошке одредбе за узрок**. Добијају се на питање ЗАШТО?

– Зашто нисте отишли на излет? – Зато што је време било лоше.

Ако у примерима видиш временску реченицу напиши В, а ако видиш узрочну напиши У.

а) Пошто сам била гладна, купила сам кроасан. _____

б) Пошто поједеш кроасан, дођи код нас! _____

Не треба мешати временске и узрочне реченице са везником ПОШТО.

Ако тај везник можемо заменити оним НАКОН ШТО → временска реченица:

Након што поједеш кроасан, дођи код нас!

Ако тај везник можемо заменити оним ЗАТО ШТО → узрочна реченица:

Зато што сам била гладна, купила сам кроасан.

Међутим, често реченица може имати оба значења – и временско и узрочно:

Пошто смо завршили све наше послове, отишли смо на одмор у Француску.

→ Након што смо завршили све наше послове, отишли смо на одмор у Француску.

→ Будући да смо завршили све наше послове, отишли смо на одмор у Француску.

Ово се догађа зато што је семантичка категорија узрока врло касно добила посебно обележје у језику – везник ЈЕР и предлог ЗБОГ – једине ознаке које имају само узрочно значење.[1] Дуго је у српском језику узрок исказиван ознакама за време, место, начин... Зато данас имамо велики број ознака за узрок, а узрочне реченице често можемо схватити такође као временске, месне, начинске. Које значење претеже – процењујемо на основу контекста.

Кад није могао да плати раднике, саградио је кућу својим рукама.

(и узрочна → Зато што није могао да плати раднике...
и временска → Након што није могао да плати раднике...)

Захваљујући великом стрпљењу, Сања је научила шпански језик.

(и узрочна → Зато што је била врло стрпљива...
и начинска → Тако што је била врло стрпљива...)

Могли су да уче о рестаурацији слика у Торину, где је школа рестаурације врло јака.

(и узрочна → ...зато што је торинска школа врло јака.
и месна → ...тамо где је школа рестаурације јака.)

[1] „Због“ + генитив користимо у реченицама које нису сложене, а везник „јер“ подразумева сложену узрочну реченицу и у тој функцији никад не стоји на почетку реченице (и НЕ пишемо запету испред њега). Са друге стране, када боље погледамо остале речи које користимо за означавање узрока, у многима ћемо јасно уочити та друга значења, најчешће временско: пошто = по + што (после + што); услед = у + след (оно што следи из претходних радњи), зато = за + то (иза + то, где иза значи временски иза, после)...

Писање запете:

Ако узрочна реченица стоји испред главне реченице, **одваја** се запетом (везници ЈЕР и ШТО не могу стајати у тој позицији):

Пошто сам заборавио мобилни телефон, цео дан се осећам чудно.

Узрочна реченица се **не одваја** запетом ако стоји иза главне реченице:

Били смо тужни што одлазимо из Грчке.

Узрочна реченица се **одваја двема запетама** ако је уметнута у главну реченицу:

Ићи ћемо, зато што је време лепо, и ове недеље на излет.